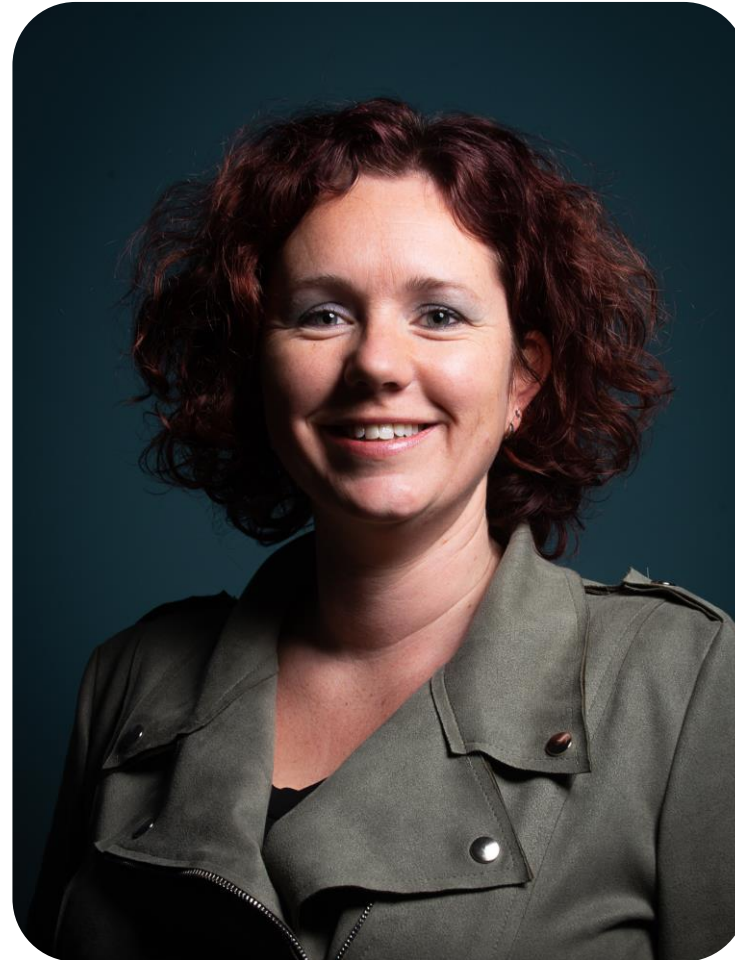

WOW Frysk
Tsjil yn de middenbou
Skoaltv en tydskrift

21 maaie 2025 Wergea

Foarstelle

Tjitske van Akker

Underwiisadviseur en
haadredakteur tydskrift Tsjil
by Cedin

Programma

- 14:30 oere ynrin en ûnderwiismerk De Bidler
- 15:15 oere wurd fan wolkom + start
- 16:25 oere wurkwinkelomloop 1 Ferskate lokaasjes
- 17:30 oere wurkwinkelomloop 2 Ferskate lokaasjes
- 18:30 oere waarm miel en muzyk De Bidler

It nije kurrikulum Fryske taal & kultuer

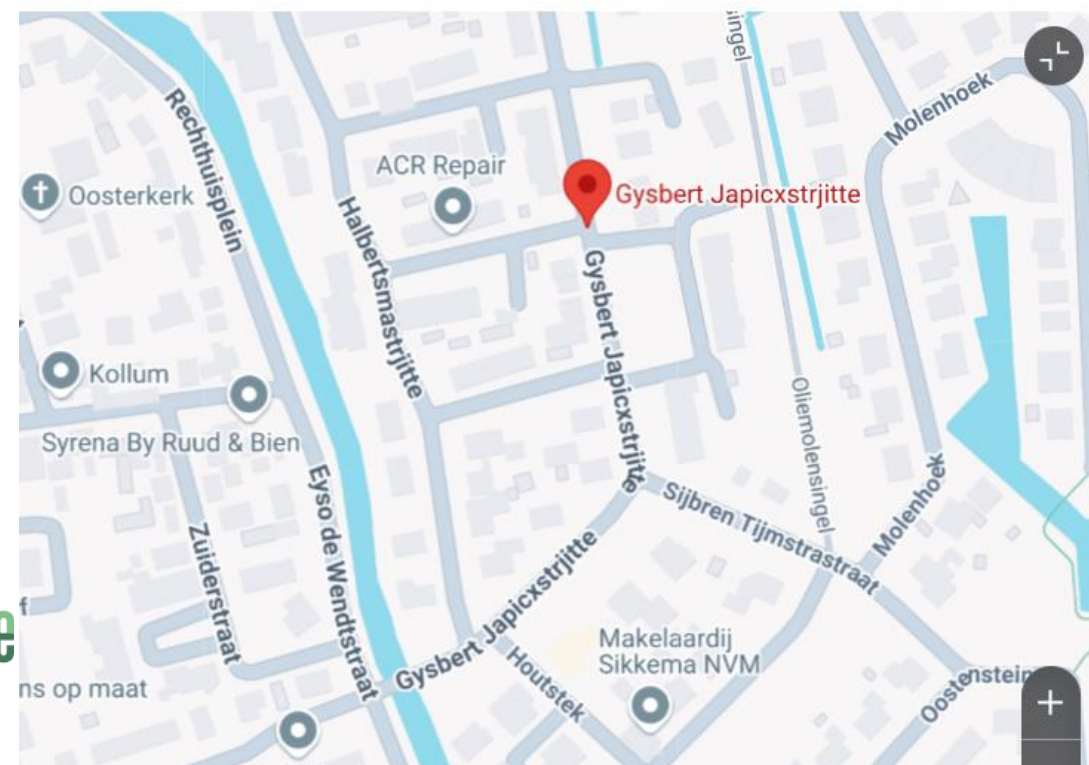
www.kurrikulum.frl

OVERZICHT KERNDOELEN EN DOELZINNEN PO & VO-ONDERBOUW

Domein	Kerdoel en doelzinnen
Overkoepelend	1. De school zorgt voor een rijke Friestalige taal - en leesomgeving. A De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving met Friestalige leer- en leesmaterialen en ruimte voor Fries taalgebruik voor alle leerlingen.
Taal leren & gebruiken	2. De leerling gebruikt de Friese taal. A De leerling neemt deel aan gesprekken in het Fries. B De leerling spreekt en schrijft Fries afgestemd op publiek, doel en context. C De leerling verwerkt informatie uit verschillende soorten Friestalige bronnen in een gesproken of geschreven tekst.
Taalbewustzijn	3. De leerling ontwikkelt zich tot bewuste gebruiker van het Fries. A De leerling beschouwt/analyseert het Fries op vorm, klank en gebruik. B De leerling verkennt/beschouwt de status van de Friese taal en de relatie met identiteit. C De leerling reflecteert op de eigen Friese taalontwikkeling.
Taalexpressie	4. De leerling doet ervaring op met Friese taalexpressie. A De leerling verwerkt gedachten en emoties na het lezen, horen of bekijken van Friese creatieve taaluitingen. B De leerling gebruikt de Friese taal op een creatieve manier.
Cultuurbewustzijn	5. De leerling ontwikkelt bewustzijn van de Friese cultuur. A De leerling verkennt/analyseert de geschiedenis, geografie en cultuur van Fryslân. B De leerling waardeert Friestalige jeugdliteratuur.

Kultuer op strjitte

Sjoch ris om dy hinne

Opdracht:

1. Betink in skoalnamme of strjitnamme tichtby dyn hûs of wurkplak dy't wat fertelt oer de skiednis of geografy fan dat plak of fan Fryslân
2. Skriuw de skoal- of strjitnamme op in gieltsje en plak dizze op de doar
3. Sykje maksimaal 3 minuten nei ynformaasje oer dizze skoal- of strjitnamme
4. Bepreat yn twatalen wat jim fûn hawwe en of'tst hjir wat mei kinst yn dyn ûnderwiis

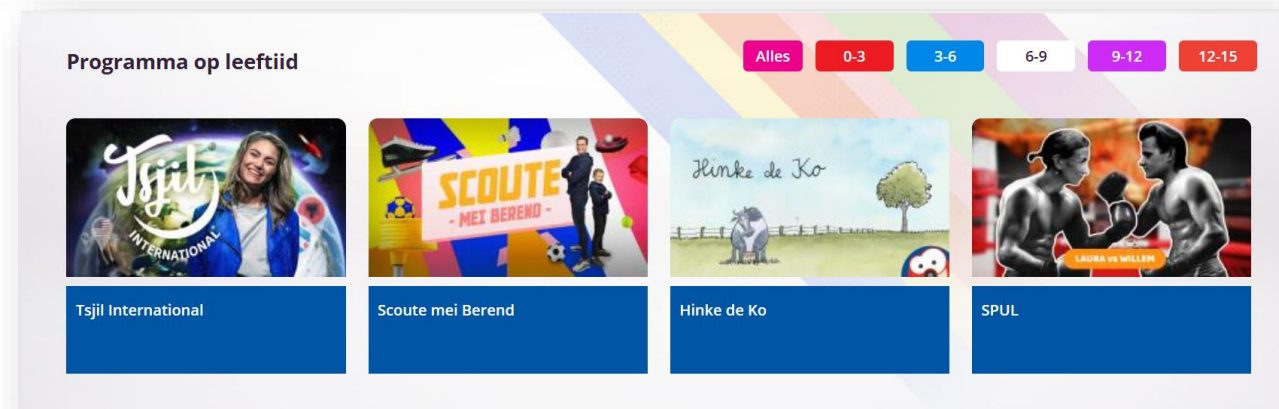
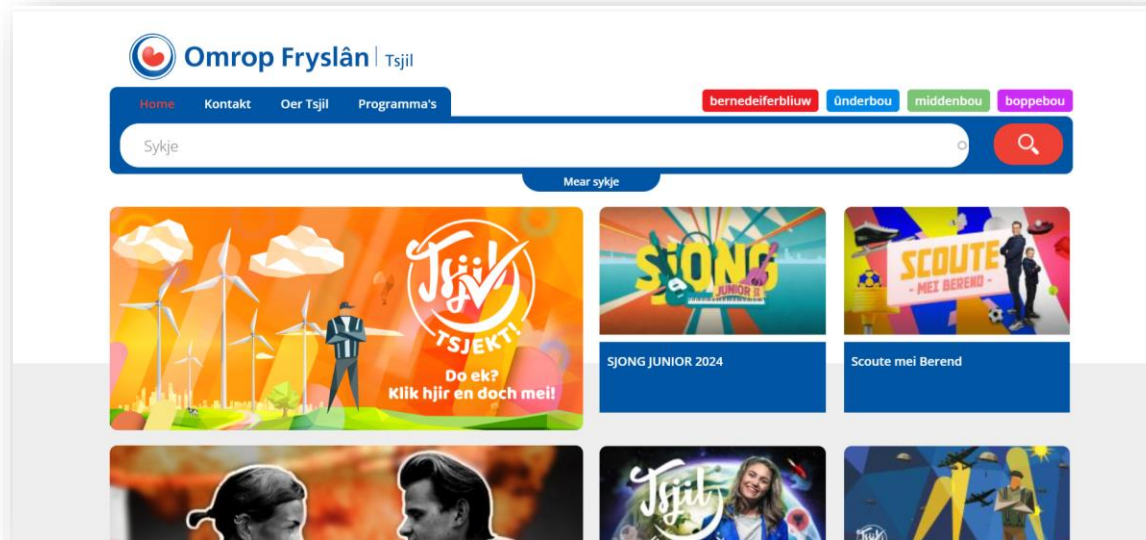
It tydskrift Tsjil BB

<https://cedinonderwijs.nl/tsjil/>

- Foar de boppebou (5x per jier)
- Ferskillende tekstsoarten passend by groep 6-7-8
- Tematysk
- Duorsum yn te setten
- Papier en online
- Folslein yn it Frysk
- Rekket oan alle keardoelen
- Selde tema as ynteraktyf programma Tsjil Tsjekt
- Gearwurking mei ferskate partners binnen Fryslân

Tsjil.omropfryslan.nl

Tsjil TSJEKT

Groep 6-7-8

2024 - 2025

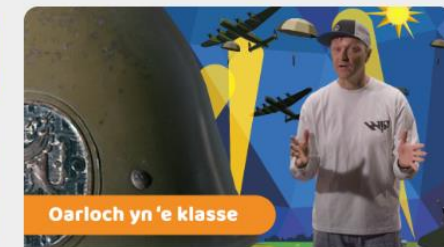
Les 1: Dyn Turbo

Les 2: (D)yn waar & wyn

Les 3: Dyn Sport

Les 4: Oarloch yn 'e klasse

It tydskrift Tsjil MB

<https://cedinonderwijs.nl/tsjil/>

- Foar de middenbou (2x per jier)
- Ferskillende tekstsoarten passend by groep 4-5-6
- Duorsum yn te setten
- Papier en online
- Folslein yn it Frysk – mei taalstipe
- Rekket oan alle keardoelen
- Gearwurking mei ferskate partners binnen Fryslân

De markol

Der is gjin park, kanaal of sloat yn Nederlân sûnder markollen. Swiet wetter en wat reid is goed foar dizze fûgel.

De markol kinnet der altyd út. Mei syn swartbrún kleur en helder wite bûns en wite snuffel lichte se goed op. Fan lichtbeij sjochst ek dat markollen reade eagen ha.

Markollen lizze foaral gers en wetterplanten. Mar se antippe soms ek woirts in stakje of in wjirm. Soms dûke se ûnder wetter om in moksel te skoaren.

It nêst fan de markol leit yn it reid. It is makke fan alles wat mar yn it wetter driuwt. Yn it nêst komme 6 oant 10 eieren te lizzen. De aaien binne wyt mei lytse swarte stipkes en sa grut as in hinne-aal. Markollen briede ûngefear 25 dagen. Markolpykjes ha optallend oranje/roade fearkes op 'e kop.

Markollen wurde net boddige. Der binne mear as 100.000 pearkes yn Nederlân. Yn strange winters kinne se it woirts dreech ha. Se foarme dan soms grutte groepen op 'e mar om in week iepen te hâlden om yn te swimmen.

Markollen lykje wol in bytjige op reidhantjes, mar reidhantjes binne wat lytser en ha gjin wike mar in reade bûns.

Foto: Arjan van der Meer | Foto: L&M/Tone

Wurdlistke Frysk-Nederlânsk:

markol - meerkoot	moksel - mossel	dreech - moeilijk/zwaar
reid - riet	hinne-aal - kippenel	wek - wak
blêns - bles (wite flek op 'e foarholle)	pearkes - paartjes	reidhantjes - waterhoen

Taalstipe troch wurdlistke

Lêstips Nije boeken!

Sipke op 'e buorkerij

Lida Dykstra

(4-99 jier)

It sande diel yn de twatjalle rige Gouden Boekjes oer Sipke Pipermûs en syn pake. Dizze kear helpe se boer Hûn op de buorkerij. Boer Hûn is sik! Gelokkich kinne Sipke en pake in dei op 'e buorkerij passe. Der wurdt in kealtje berne, de kij moatte ferwâlde wurde, en de buorkerjenkel moat fansels ek iepent. Underwylt leart Sipke fan alles oer it Frysk lândskip. En as it wurk achter de rêch is, kriget Sipke in hiel bysûnder kado.

Heity! Help!

Thys Wadman

(7+ jier)

Aa! Hiddie op bed leit, heart er frjemde lûden. See dat in bist wêze? Of missien in meunster? Hiddie wurdt bang en ropt om syn heit. Dy moat him helpe. Heit sil it bist of meunster grif wol fange kinne. Of fuortjele. Mar oft dat slagget?

Dit wie de plestik tiid

Geert-Jan Roebers Oersetten troch Wetske Poelman

(8-88 jier)

Yn 'e fiere takomst wurdt mei ferbazing sjoen nei de tiid dêr't wy no yn libje: de plestiktijd, wêryn't minsken nei in feestje plestik bestek fuortmieten, bisten yn 'e problemen kamen troch it plestikôfval en fabrikanten mikroplestika yn toekopstersguod dienen. Yn dit boek giest mei Dr. Buis, in plestiktijdskundige út 2132, op ekspedysje nei de plestiktijd. Hy fertelt dy alles oer it plestikprobleem: wattoer soarten wienen der, wêr op 'e wrâld hienen se der lêst fan en hokker jonge holden hawwe it plestikprobleem oanpak. Dit boek is ek yn it Nederlânsk te krijen.

De rôf fan de Fryske mummy

Jorrit de Klerk

(8+ jier)

De toljierrige Anna mei net mei har âlden mei nei Singapore. No moat se op fakânsje mei har freesike tante Keet. En dan ek nochris nei de lytse en saasite camping fan Fryslân. Gelokkich moat se Wietze. Hy nimt har mei nei de mysterieuze tsjerke yn it doarpe Wiuwert. In tsjerke mei in grut geheim. Want minsken dy't dêr begroeven wurde, ferarje yn mummies! Mar as se in bestje oan de tsjerke bringe, sjocht Anna in frou wat fertochts dwaan. Wol sy ien fan de mummies rôfje om achter it geheim te kommen? Of slacht Anna har fantasj op 'e rief? Foar't se it yn 'e galen hat, komt Anna yn in spannend aventoer telâne en is se missien wol de iennige dy't de mummy rêde kin. De rôf fan de Fryske mummy is basarre op it echte geheim fan de mummies fan Wiuwert. In mystearje dat al hûnderten jierren lang noch troch gjinien oplost wurde koe. Dit boek is ek yn it Nederlânsk te krijen.

Bjerno: Helle en Nannika

Lêswille stimulearje

Tsjek dit!

Boartsje yn Beetstersweach

Boek, biskes en boartersûn yn ier? Yn Beetstersweach kinst boartsje yn de boartersûn oan it Merkolân. Ast dêrnei lâns it hantekamp rint, komt út by 'de Boatsheer'. Dat binne hege sânfulen dêr't lekker op boartsje kinst. Dêrnei kinst noch te kulieren troch it Wallebos. Dat is in moai paad fan trije kilometer, mei in flonderpaad oer it wetter.

Spikerdoarp Drachten

Bouwers en belinkers op! By it Spikerdoarp yn Drachten kinst sels huten timmerje. Planken, pealtjes en hammers binne der wol. Spikers kinst fan hoo meirme of dêr keasje. Der is ek in boartersûn by mei in kabelbaan, skommels, in glyd baan, in grutte sânbak en in skalterbaan.

Boartersbosk Hossebos Droegeham

Klimme, klauterje en springe yn, by of boppe it wetter fan it Hossebos. Foar lytse bern is der in wetterspiraal mei sân en in slinger om mei in skeppnetsje te fiskjen. Foar grutte bern is der in janglêbrûge en in spinnewebnet. Kinat wol wiet of flis wurde dus nim leazens en ekstra kleun mei boppe fjoertoer de Brandaris út. Bist op fakânsje op Skylge, sjoch dan ek seker by dit museum.

Miniature People Leeuwarden

Yn Ljouwert binne oeral hiele lytse popkes ferstoppe. De lytse popkes kinst fine troch de 'Miniature People'-rûte te rinnen. De mini-minskes dogge allegear wat oars en dat is hiel leuk om te sjen! Feroarsje mear der net oan komme. Via Google Maps kinst se makliker fine mar kinst ek in rûtekaart keasje. Op www.miniaturepeopleleeuwarden.nl fynst mear ynformaasje.

Trochstreepkruis

Streekje de letters fan de wurden fuort yn de puzel. De letters dy't oerbluwe, foarme in wurd. Kinato de puzel oplosse? Skriuwi dat wurd yn in e-mail en stjoer dy foar de maaietâkânje nei tsjil@cedin.nl. Skriuwi dâdlik dyn namme, groep en skoalle yn it e-mailtje.

j	i	e	r	d	e	i	a	r
s	i	n	o	e	r	e	u	e
k	i	m	a	a	r	t	g	b
i	r	è	y	n	u	j	u	m
e	p	h	r	s	g	h	s	i
p	a	j	e	m	e	c	t	s
y	t	e	t	o	i	i	u	e
l	i	r	n	s	t	m	s	d
u	a	s	i	k	d	i	i	t
j	a	t	w	s	n	o	e	k

Aal	Jierdei	Oere
April	July	Skiep
Augustus	Juny	Snoek
Deimber	Maart	Tiid
Geit	Mich	Winter
Hjerst	Mosk	

+ + = 21
 + + = 29
 + + = 26
 + + = ?

Riedsels

Wat seit in kat as er him sear dien hat?

Hokker ring kinst de?

Wattoer kleun draagt in clown?

Sudoku

Yn alle fakjes heart in sifer fan 1 oant 9 te stean. Fûlje de hokjes sa yn dat yn alle rigen (fan links nei rjochts), alle kolommen (fan boppe nei ûnderen) en yn alle blokken de sifers 1 oant en mei 9 ien kear foarkomme. Tip: begjin mei kolom 6 (fan links af bejoen).

5	6	4	2	9	9
3			1	4	
1	5	7	6	3	
9	3		5		1
2		4	7		
	5	8	3	2	6
7	1		6		4
5	2	9		3	8
		2	8	5	1

Tips om der op út te gean

Efkes tsjille

Efkes lêze

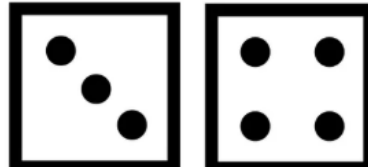
- Sykje in tekst yn in Tsjil magazine
- Meitsje in groepke fan 3-4 minsken
- Goai mei de dobbelstien en sjoch hoe'st it foarlêze moast
- Nei 4 sinnen mei de folgjende foarlêze

Lês mei in sêfte stim

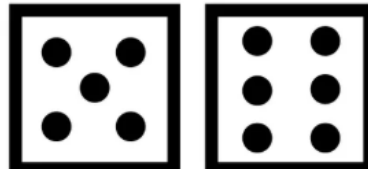
Lês de tekst fertrietlik

Lês mei in lûde stim

Lês mei in lilke stim

Lês de tekst hiel bliid

Lês de tekst hiel saai

CLIFFHANGER!! Nije searje!!

De geur fan gefaar

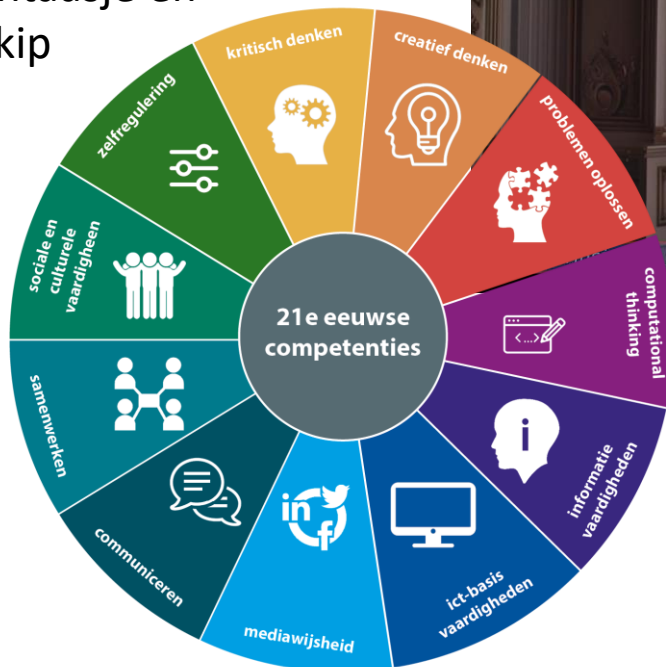
Hoe kinst hjir mei wurkje?

Filmkes besjen op
tsjil.omropfryslan.nl

Lessensearje troch de AFUK

Losse lessen en
projekten út
Spoar 8 slute
hjir by oan

Kearndoelen Frysk,
wrâldoriïntaasje en
boargerskip

Tsjil tydskrift

Te brûken yn kombinaasje
mei tema's fan jimme WO-
metoade

Weromblik

As it goed is:

- Witte jim no hoe't de kearndoelen Frysk feroarje
- Hawwe jim neitocht en praat oer 'kultuer op strjitte'
- Witte jim dat der in Tsjil tydskrift foar boppebou en middenbou is
- Kinne jim it tydskrift Tsjil digitaal fine
- Hawwe jim lêzen yn it Frysk
- Hawwe jim ûnderfûn wat Tsjil Tsjekt is
- Witte jim dat der op tsjil.omropfryslan.nl filmkes steane foar alle groepen
- Witte dat der in nije searje komt en hoe't jim dêr mei út 'e fuotten kinne

Graach oant sjen en
in tsjille dei fierder